

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	11
Σημείωμα του συγγραφέα	13
Συνοτομογραφίες	17
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	35
I. Αντικείμενο και πηγές της έρευνας	35
Α. Εισαγωγή στο θέμα και το αντικείμενο της εργασίας	35
Β. Πηγές και βιβλιογραφία που μελετήθηκαν και αξιοποιήθηκαν	40
II. Τα βασικά επιστημονικά ερωτήματα	41

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΑ ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΑ ΩΣ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ. ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Έννοια και χαρακτηριστικά των χρυσοβούλλων	47
§1. Τα χρυσόβουλλα ως αυτοκρατορικά έγγραφα	47
§2. Η διάκριση τύπου (μορφής) και περιεχομένου – «Χρυσόβουλλο» σημαίνει «προνόμιο»;	53
Α. Η μέχρι σήμερα κρατούσα γνώμη	53
Β. Ο τύπος «χρυσόβουλλο» και το περιεχόμενο των χρυσοβούλλων ως αυτοκρατορικών πράξεων	58
Γ. Η διαμόρφωση ενός ποικίλου είδους αυτοκρατορικών πράξεων (9 ^{ος} -11 ^{ος} αιώνας)	60
Δ. Το <i>σιγγίλιον</i> του 883 για τη μονή Κολοβού και τον Άθω	70
§3. «Προνόμιο» - «εύνοια» - «μέριμνα»	82
Α. Χρυσόβουλλο και pronόμιο	82
Β. Μαρτυρίες στις πηγές για την αυτοκρατορική <i>εύνοια</i> και <i>μέριμνα</i>	93

§4. Η ορολογία και η εξέλιξή της	99
Α. Η χρησιμοποιούμενη ορολογία	99
Β. Η έλλειψη αυστηρής και απόλυτης διάκρισης των όρων: επιμέρους παρατηρήσεις	103
§5. Η διάκριση χρυσοβούλλων λόγων και χρυσοβούλλων σιγιλίων	111
Α. Η θέση της παραδοσιακής διδασκαλίας και η αξιολόγησή της	111
Β. Πορίσματα ως προς τη σχέση χρυσοβούλλων «λόγων» και «σιγιλίων»	115
§6. Αριθμητική αποτύπωση των πορισμάτων της έρευνας	129
Α. Ο συνολικός αριθμός των χρυσοβούλλων	129
Β. Αριθμητική παρουσίαση με βάση διάφορα κριτήρια	131
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Τα εσωτερικά και τα εξωτερικά στοιχεία	
των χρυσοβούλλων ως εγγράφων της αυτοκρατορικής γραμματείας	137
§7. Τα εσωτερικά στοιχεία των χρυσοβούλλων	137
Α. Τα μέρη των εγγράφων	137
Β. Διάφορες παρατηρήσεις για τα εσωτερικά στοιχεία των χρυσοβούλλων	145
§8. Τα εξωτερικά στοιχεία των χρυσοβούλλων	146
Α. Η γραφική ύλη και η γραφή	146
Β. Οι σημειώσεις	148
Γ. Η χρυσή σφραγίδα	155
§9. Περαιτέρω πορίσματα από την παρούσα μελέτη	173
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Τα προοίμια των χρυσοβούλλων	
§10. Τα προοίμια των χρυσοβούλλων και η σημασία τους	178
Α. Τα προοίμια των αυτοκρατορικών πράξεων και ιδίως των νόμων	178
Β. Τα προοίμια των χρυσοβούλλων και η σχέση τους με το ιστορικό μέρος	179
§11. Το περιεχόμενο των προοιμίων των χρυσοβούλλων	186
Α. Γενικά	186
Β. Οι σημαντικότερες περιπτώσεις από τις πηγές	188
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Τα πλαστά χρυσόβουλλα	
§12. Γενικά για τα πλαστά έγγραφα	212
§13. Τα πλαστά χρυσόβουλλα μέχρι το 1204	216

A. Γενική επισκόπηση	216
B. Επιμέρους περιπτώσεις (μειών περί) πλαστών χρυσοβούλλων	221
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η κατηγοριοποίηση των χρυσοβούλλων με βάση	
το περιεχόμενό τους	249
§14. Οι αυτοκρατορικές πράξεις και οι διακρίσεις τους	249
A. Η παραδοσιακή διάκριση των αυτοκρατορικών πράξεων	249
B. Η διάκριση με βάση την εισαγόμενη ρύθμιση	252
§15. Κατηγοριοποίηση των χρυσοβούλλων με βάση το κανονιστικό	
περιεχόμενό τους	255
A. Εισαγωγικές παρατηρήσεις – Συνοπτική παρουσίαση	255
B. Η κατάταξη των χρυσοβούλλων που μελετήθηκαν	257

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΙΣΧΥΣ ΤΩΝ ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η κανονιστική ισχύς και η λειτουργικότητα	
των χρυσοβούλλων	269
§16. Η κανονιστική ισχύς των χρυσοβούλλων	269
A. Η μέχρι σήμερα πληρέστερη θεώρηση και η αξιολόγησή της	269
B. Η κανονιστικότητα των τίτλων κυριότητας	273
Γ. Η κατοχύρωση των εμπράγματων δικαιωμάτων	315
Δ. Δικαστική κρίση για ισχύ και έκταση κανονιστικού	
περιεχομένου χρυσοβούλλων	328
§17. Η δημοσίευση των <i>νεαρών</i> και η κατάστρωση	
των χρυσοβούλλων	347
A. Η δημοσίευση των νόμων και ειδικά των χρυσοβούλλων	347
B. Η κατάστρωση των χρυσοβούλλων στα οικεία <i>σέκρετα</i>	
ως προϋπόθεση της εκτελεστότητάς τους	352
Γ. Περιπτώσεις εντολής κατάστρωσης στο κείμενο χρυσοβούλλων	357
§18. Πρόβλεψη κυρώσεων για τους παραβάτες των χρυσοβούλλων	374
A. Γενικά για το ζήτημα	374
B. Επιμέρους περιπτώσεις	377
§19. Η θέση των χρυσοβούλλων στο πλαίσιο μιας «ιεράρχησης»	
των κανόνων δικαίου	392

Α. Το ζήτημα της «ιεράρχησης» των κανόνων του κοσμικού δικαίου	392
Β. Η περίπτωση των χρυσοβούλλων και ειδικά των νόμων	393
Γ. Ένα χρυσόβουλλο περισσότερο επιθυμητό λόγω πανηγυρικότητας	409
§20. Οι αυθαιρεσίες των δημοσίων λειτουργών και οι παραβιάσεις των χρυσοβούλλων	411
Α. Οι δημόσιοι λειτουργοί δεν εφαρμόζουν τα χρυσόβουλλα κυρίως (;) κατά των μονών. Μία χαρακτηριστική περίπτωση	411
Β. Υπερβάλλον ζήλος, ψήγματα «κριτικής», «ανισότητα» και διαφορετική μεταχείριση ανόμοιων καταστάσεων	416
§21. Η λειτουργικότητα του νόμου και εν γένει των κανόνων δικαίου και η κανονιστική ισχύς των χρυσοβούλλων	425
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ανανέωση, η ανενέργεια λόγω «λήθης», η χρονική ισχύς των χρυσοβούλλων και οι καταργητικές διατάξεις	
§22. Το ζήτημα της ανανέωσης και της χρονικής ισχύος των χρυσοβούλλων	433
Α. Η ανανέωση των χρυσοβούλλων και η σημασία της	433
Β. Η ανανέωση των χρυσοβούλλων ως «αντίδοτο» στη λήθη	444
§23. Καταργητικές διατάξεις	448
Α. Γενικά	448
Β. Περιπτώσεις καταργητικών διατάξεων	448
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ιδιαίτερες περιπτώσεις για το ζήτημα της εφαρμογής των χρυσοβούλλων	
§24. Πληροφορίες σχετικά με περισσότερα χρυσόβουλλα και την ισχύ τους	475
Α. Χρυσόβουλλα στο <i>Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανὸν</i>	475
Β. Χρυσόβουλλα στη <i>διάταξιν</i> του Μιχαήλ Ατταλειάτη	480
Γ. Πληροφορίες σε έγγραφα δημοσίων λειτουργών για χρυσόβουλλα υπέρ μονών	482
§25. Μεμονωμένες περιπτώσεις	489
Α. Η περίπτωση του Αθανασίου Αθωνίτη και της Μεγίστης Λαύρας ..	489
Β. Ο χρυσόβουλλος λόγος του Μιχαήλ Ζ΄ για τον Ανδρόνικο Δούκα (1073)	493
Γ. Χρυσόβουλλο όπως «αξιόγραφο»; – Δωρεά χρυσοβούλλου	496

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Περιπτώσεις απόλυσης πράξεων «αντί χρυσοβούλλου» ή «επεχουσών τόπον χρυσοβούλλου»	504
§26. Η απόλυση πράξεων «αντί χρυσοβούλλου»	504
Α. Γενικά για το ζήτημα	504
Β. Επιμέρους πράξεις	505
Γ. Συμπέρασμα για τις «αντί χρυσοβούλλου» πράξεις	510
 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	 513
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Πίνακας των χρυσοβούλλων που μελετήθηκαν	 527
Α. Εξήγηση του Πίνακα	527
Β. Πίνακας των χρυσοβούλλων που μελετήθηκαν	529
 ΠΗΓΕΣ ΜΗ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ	 599
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΗ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ	 601
 ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	
Α. Όρων και Ονομάτων	609
Β. Πηγών	629

